

Bezrobotni 2018

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 11 stycznia 2018 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Od wielu lat na podstawie marcowego i kwietniowego badania¹ staramy się oszacować, w ilu rodzinach w Polsce są osoby pozostające bez pracy. Interesuje nas również ich sytuacja osobista – przeszłe i obecne doświadczenia związane z bezrobociem. Przede wszystkim jednak chcemy opisać sytuację życiową respondentów, którzy uważają się za bezrobotnych². Osoby te pytamy, jak długo nie mają zatrudnienia, czy są zarejestrowane w urzędzie pracy, z czego się obecnie utrzymują, czy poszukują pracy oraz czy gotowe są podjąć ją w najbliższym czasie. Interesuje nas również, do jakich wyrzeczeń skłonni są bezrobotni, by zdobyć zatrudnienie.

BEZROBOCIE W RODZINACH RESPONDENTÓW

W celu ustalenia odsetka rodzin dotkniętych bezrobociem zapytaliśmy respondentów, czy ktoś z ich gospodarstwa domowego jest teraz bez pracy, poszukuje jej i byłby gotów zatrudnić się w najbliższym czasie. Z deklaracji uzyskanych w marcowym i kwietniowym sondażu wynika, że osoby bezrobotne i poszukujące pracy można obecnie spotkać w mniej więcej co ósmej rodzinie (13%). Wynik ten wskazuje, że w ciągu ostatniego roku odsetek rodzin bezpośrednio doświadczających bezrobocia zmniejszył się o 2 punkty procentowe. Patrząc natomiast z dłuższej perspektywy można zauważyć, że problem bezrobocia w rodzinach respondentów od pięciu lat systematycznie maleje, a obecne wskaźniki w tym zakresie są najniższe od początku monitorowania tej kwestii. Warto dodać, że trend związany z deklaracjami bezrobocia w gospodarstwach domowych badanych jest spójny ze zmianami wartości wskaźników bezrobocia publikowanych przez GUS, zgodnie z którymi poziom rejestrowanego bezrobocia systematycznie spada i obecnie jest najniższy po 1990 roku³.

¹ Badania „Aktualne problemy i wydarzenia” (334 i 335) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 1–8 marca oraz 5–12 kwietnia 2018 roku na próbach losowych dorosłych mieszkańców Polski liczących łącznie 2232 osoby.

² Łącznie w obu badaniach liczyli oni 149 osób, co po wykluczeniu odmów odpowiedzi na pytanie o sytuację zawodową stanowi niespełna 7% badanych.

³ www.stat.gov.pl

TABELA 1

Czy ktoś z Pana(i) gospodarstwa domowego jest obecnie bezrobotny, szuka pracy i byłby gotów podjąć ją w najbliższym czasie?*

	Wskazania respondentów według terminów badań																	
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016	III-IV 2017	III-IV 2018
	w procentach																	
Tak	26	35	37	33	38	33	32	21	25	23	26	24	29	25	23	21	15	13
Nie	74	65	63	67	61	66	68	79	75	77	74	76	71	75	76	79	85	87
Trudno powiedzieć	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0

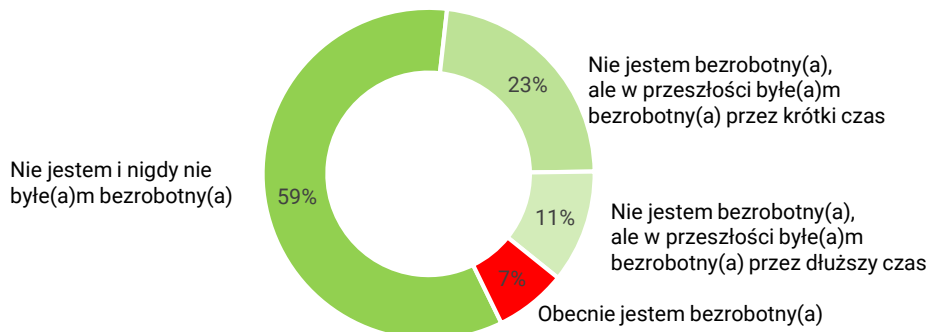
* W latach 2001–2004 pytaliśmy, czy ktoś w gospodarstwie domowym jest obecnie bezrobotny, nie precyzując, kogo uznaje się za bezrobotnego

Na problem bezrobocia w swoich gospodarstwach domowych (rozumiany jako brak zatrudnienia powiązany z poszukiwaniem pracy i gotowością do szybkiego jej podjęcia) najczęściej zwracają uwagę respondenci o najniższych dochodach *per capita* (38%) i najgorzej oceniający własne warunki materialne (25%), co oczywiście należy odbierać jako skutek bezrobocia w rodzinach badanych – zob. tabelę aneksową 1.

OSOBISTE DOŚWIADCZENIA ZWIĄZANE Z BEZROBOCIEM

Pytając o osobistą sytuację respondentów celowo nie precyzowaliśmy, kogo można uznać za bezrobotnego, zdając się na ich subiektywną ocenę i własną definicję bezrobocia. Zgodnie z uzyskanymi deklaracjami, osoby w swoim przekonaniu bezrobotne stanowiły w marcu i kwietniu tego roku 7% ogółu badanych. Dodatkowo jedna trzecia ogółu (34%) to ci, którzy w przeszłości pozostawali bez pracy – przez krótszy (23%) lub dłuższy czas (11%). Bezrobocia do tej pory nie doświadczyło niemal trzy piąte badanych (59%) – odsetek ten od kilku lat utrzymuje się na w miarę stałym poziomie. W ciągu ostatniego roku deklaracje respondentów dotyczące pozostawania bez pracy w zasadzie się nie zmieniły. Minimalnie ubyło (spadek o 1 punkt procentowy) osób określających się jako bezrobotne. Oznacza to, że od pięciu lat ich odsetek systematycznie maleje i obecnie jest najniższy od początku monitorowania przez nas tej kwestii.

RYS. 1. Czy Pan(i) jest obecnie bezrobotny(a) lub kiedykolwiek w przeszłości był(a) Pan(i) bezrobotny(a) przez krótki lub dłuższy czas?

Łączna liczba ankietowanych w badaniach z marca i kwietnia 2018 roku: N=2232

TABELA 2

Czy Pan(i) jest obecnie bezrobotny(a) lub kiedykolwiek w przeszłości był(a) Pan(i) bezrobotny(a) przez krótki lub dłuższy czas?	Wskazania respondentów według terminów badań																	
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016	III-IV 2017	III-IV 2018
	w procentach																	
Nie jestem i nigdy nie byłem(a) bezrobotny(a)	67	65	64	63	63	61	61	66	64	65	59	61	54	56	56	58	58	59
Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem(a) bezrobotny(a) przez krótki czas	11	12	13	17	16	16	16	19	16	17	21	20	20	22	23	23	24	23
Nie jestem bezrobotny(a), ale w przeszłości byłem(a) bezrobotny(a) przez dłuższy czas	6	5	4	6	7	8	8	6	9	8	9	8	11	9	9	10	10	11
Obecnie jestem bezrobotny(a)	16	18	19	14	14	15	15	9	11	10	11	11	15	13	12	9	8	7

Osobiste doświadczenia związane z bezrobociem są zróżnicowane przede wszystkim w zależności od sytuacji materialnej badanych, która – jak można się domyślać – stanowi konsekwencję pozostawania bez pracy (zob. tabelę aneksową 2). Do bezrobotnych częściej niż pozostali zaliczają się respondenci dysponujący najniższym dochodem w przeliczeniu na osobę w gospodarstwie domowym (18% wskazań w tej grupie) oraz najgorzej oceniający sytuację materialną swoich rodzin (17%). Nieco częściej niż inni są to również badani w wieku od 18 do 44 lat (10%–11%). Co ciekawe, wykształcenie w tym względzie nie odgrywa znaczącej roli.

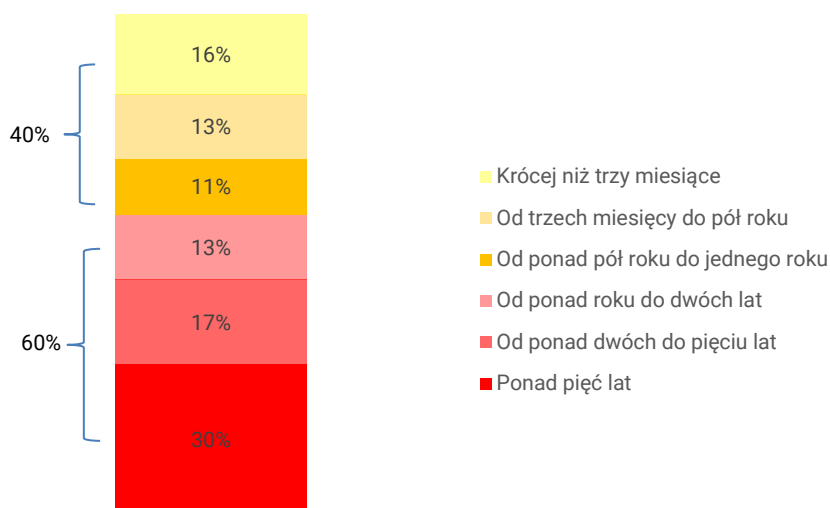
Z kolei respondenci, którzy nigdy nie doświadczyli bezrobocia, to – jak wynika z deklaracji – głównie osoby najstarsze, mające co najmniej 65 lat (84%), których aktywność zawodowa w mniejszym lub większym zakresie przypadła na okres PRL, kiedy to oficjalnie bezrobocie nie istniało, a także ankietowani mający wykształcenie podstawowe (69%), rolnicy (72%), a ponadto badani uzyskujący najwyższe dochody *per capita* (69%) – zob. tabelę aneksową 2.

CZAS POZOSTAWANIA BEZ PRACY

Bezrobocie w Polsce ma niezmiennie w przeważającym stopniu charakter bezrobocia długotrwałego, choć w ostatnim czasie proporcje te nieco się zmieniły. Z uzyskanych deklaracji wynika, że trzy piąte osób bezrobotnych (60%, od roku 2017 spadek o 6 punktów procentowych) pozostaje bez pracy dłużej niż rok, w tym jedna szósta (17%, spadek o 4 punkty) nie ma zatrudnienia od ponad dwóch do pięciu lat, a niespełna jedna trzecia (30%, spadek o 3 punkty) nie pracuje od ponad pięciu lat. Wśród badanych deklarujących bezrobocie nie dłuższe niż rok (łącznie to 40% wszystkich bezrobotnych, wzrost o 6 punktów) sporą część (11% ogółu bezrobotnych) stanowią osoby pozostające bez pracy od ponad sześciu do dwunastu miesięcy, 13% bezrobotnych nie pracuje od trzech miesięcy do pół roku, a co szósty (16%, wzrost o 6 punktów) stracił pracę w ostatnim kwartale.

CBOS

RYS. 2. Jak długo jest Pan(i) bezrobotny(a)?

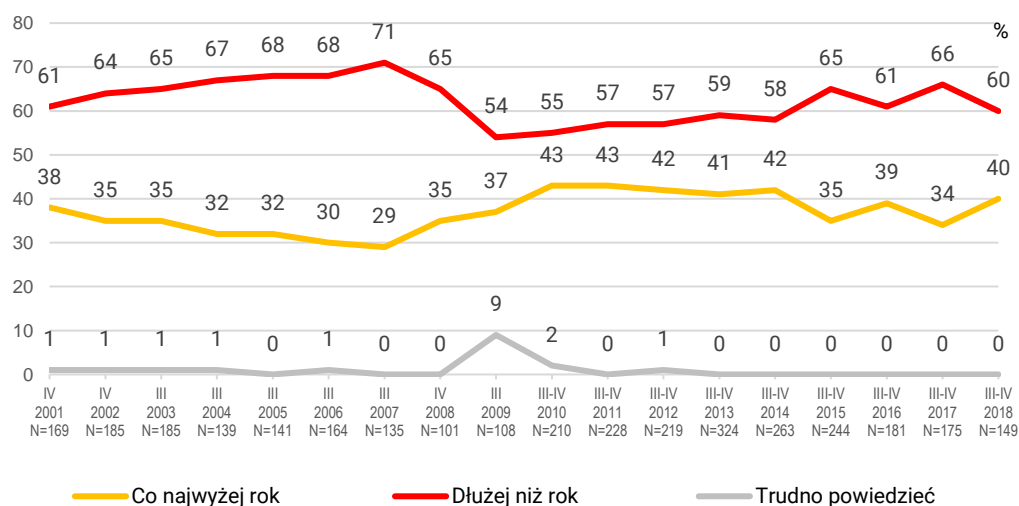
Łączna liczba bezrobotnych w badaniach z marca i kwietnia 2018 roku: N =149

Przewaga osób pozostających bez pracy dłużej niż rok nad tymi, które straciły zatrudnienie w ciągu dwunastu miesięcy poprzedzających badanie, jest wyraźna od początku monitorowania przez nas tej kwestii, przy czym jej wielkość zmienia się w czasie. O ile w latach 2001–2007 przewaga ta systematycznie rosła, o tyle w latach 2008–2009 nastąpiło dość wyraźne odwrócenie tego trendu, a następnie jego względna stabilizacja, aż do 2015 roku – kiedy to znowu istotnie zwiększyła się przewaga osób pozostających bez pracy dłużej niż rok nad mającymi status bezrobotnych krócej niż przez 12 miesięcy. W roku 2016 nastąpiła pewna korekta odnotowanego rok wcześniej wzrostu, po czym w kolejnym roku dane znowu powróciły do poziomu z 2015 roku, sugerując spadek bezrobocia krótkoterminowego. Nie spowodowało to zaś istotnej zmiany trendu, gdyż obecny rozkład znowu przypomina raczej ten z 2014 i 2016 roku. Jednakże, pomimo wahań notowanych w ostatnich latach,

po znaczącym spadku w 2009 roku, od roku 2010 w grupie bezrobotnych daje się obserwować nieznaczny wzrost odsetka osób długotrwale bezrobotnych oraz spadek poziomu bezrobocia krótkookresowego (do roku).

CBOS

RYS. 3. Jak długo jest Pan(i) bezrobotny(a)?

W badaniach z lat 2010–2018 połączono liczby bezrobotnych z prób z marca i kwietnia

TABELA 3

Jak długo jest Pan(i) bezrobotny(a)?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań																	
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016	III-IV 2017	III-IV 2018
N=	169	185	185	139	141	164	135	101	108	210	228	219	324	263	244	181	175	149
	w procentach																	
Krócej niż trzy miesiące	12	8	11	8	9	5	17	12	13	10	9	14	10	14	10	8	10	16
Od trzech miesięcy do pół roku	11	9	9	9	13	13	6	8	13	17	18	14	14	15	9	15	14	13
Od ponad pół roku do jednego roku	15	18	15	15	10	12	6	15	11	16	16	14	17	13	16	16	10	11
Od ponad roku do dwóch lat	15	19	18	17	14	16	7	6	17	13	13	12	14	12	9	11	12	13
Dłużej niż dwa lata	46	45	47	50	54	52	64	58	37	42	44	45	45	46	56	50	54	47
w tym:																		
– od ponad dwóch do pięciu lat	-	-	-	-	27	23	25	22	18	10	15	17	13	17	19	16	21	17
– ponad pięć lat	-	-	-	-	27	29	39	36	19	32	29	28	32	29	37	34	33	30
Trudno powiedzieć	1	1	1	1	0	1	0	0	9	2	0	1	0	0	0	0	0	0

W badaniach z lat 2010–2018 połączono liczby bezrobotnych z prób z marca i kwietnia

REJESTRACJA W URZĘDZIE PRACY

Z deklaracji bezrobotnych wynika, że jedynie połowa z nich (50%, spadek o 2 punkty procentowe) jest zarejestrowana w urzędzie pracy. Odsetek takich deklaracji jest, podobnie jak w 2016 roku, najniższy w historii naszych badań, co w połączeniu z informacją o stosunkowo długim czasie pozostawania bez pracy sugeruje, że znaczna część bezrobotnych *de facto* nie jest zainteresowana podjęciem pracy.

TABELA 4

Czy jest Pan(i) obecnie zarejestrowany(a) w urzędzie pracy jako bezrobotny(a)?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań																		
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016	III-IV 2017	III-IV 2018	
N=	169	185	185	139	141	164	135	101	108	210	228	219	324	263	244	181	175	149	
	w procentach																		
Tak	75	78	74	70	70	72	65	67	46	56	58	59	59	55	56	50	52	50	
Nie	25	22	26	30	30	28	35	33	54	44	42	41	41	45	44	50	48	50	

W badaniach z lat 2010–2018 połączono liczby bezrobotnych z prób z marca i kwietnia

O braku rejestracji w urzędzie pracy najczęściej mówią bezrobotni z wykształceniem wyższym (67%), mieszkający w największych miastach (63%) oraz mający od 18 do 24 lat (71%) lub od 35 do 44 lat (61%). Co ciekawe, na fakt rejestracji nie wpływa znacząco czas pozostawania bez pracy. Wprawdzie, zgodnie z deklaracjami, nieco częściej zarejestrowani są ci, którzy pozostają bez pracy nie dłużej niż dwanaście miesięcy w porównaniu do niepracujących ponad rok (54% wobec 49%), jednak różnica ta nie jest istotna statystycznie.

ŹRÓDŁA UTRZYMANIA

Podobnie jak w latach poprzednich, zdecydowana większość bezrobotnych (71%) przyznaje, że podstawowym źródłem ich utrzymania są dochody uzyskiwane przez innych członków rodziny. Z własnej pracy – głównie dorywczej (14%, spadek o 7 punktów procentowych), a sporadycznie stałej (1%) – utrzymuje się niespełna jedna szósta zdeklarowanych bezrobotnych (łącznie 15%), co w porównaniu z ubiegłym rokiem stanowi istotny spadek. Od ostatniego pomiaru zwiększył się natomiast odsetek bezrobotnych, którzy w celu przeżycia wykorzystują poczynione wcześniej oszczędności (wzrost o 4 punkty, do 21%), korzystają ze świadczeń z opieki społecznej, instytucji charytatywnych oraz Kościoła (wzrost o 9 punktów, do 20%) oraz z zasiłku dla bezrobotnych (wzrost o 5 punktów, do 10%). Tradycyjnie jedynie nieliczni przyznają, że utrzymują się na ogół z wyprzedazy posiadanych przedmiotów (1%).

TABELA 5

Z czego przede wszystkim utrzymuje się Pan(i) obecnie?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań																	
	IV 2001	IV 2002	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016	III-IV 2017	III-IV 2018	
N=	169	185	185	139	141	164	135	101	210	228	219	324	263	244	181	175	149	
	w procentach																	
Pozostają na utrzymaniu członków rodziny	81	70	75	76	68	71	75	76	69	71	70	71	66	68	73	71	71	
Z prac dorywczych	44	39	45	40	39	47	30	33	26	24	27	22	29	26	19	21	14	
Z oszczędności	20	9	13	13	13	13	8	9	10	15	13	16	13	12	14	17	21	
Z pomocy opieki społecznej, instytucji charytatywnych, Kościoła	12	19	12	16	17	16	20	16	14	11	10	15	14	16	13	11	20	
Z zasiłku dla bezrobotnych	15	25	12	20	9	11	11	9	12	10	13	11	9	5	8	5	10	
Z drobnego handlu	8	5	4	6	7	7	1	2	2	2	1	2	1	1	2	1	0	
Z prac stałych	1	2	2	5	1	1	1	0	1	0	1	2	1	0	2	1	1	
Z wyprzedaży posiadanych przedmiotów	6	0	3	6	1	4	0	0	1	1	1	1	0	2	1	1	1	
Z pieniędzy zdobytych niezupełnie uczciwie	3	2	2	4	3	4	2	1	0	0	0	2	1	1	0	0	0	
Trudno powiedzieć	2	1	0	2	2	1	2	0	2	2	3	0	2	2	1	4	3	

Procenty nie sumują się do 100, ponieważ respondenci mogli wskazać kilka źródeł utrzymania

W badaniach z lat 2010–2018 połączono liczby badanych z prób z marca i kwietnia

POSZUKIWANIE ZATRUDNIENIA I GOTOWOŚĆ DO PODJĘCIA PRACY

Z deklaracji bezrobotnych wynika, że ponad trzy piąte z nich (62%, od ubiegłego roku wzrost o 3 punkty procentowe) chciałoby zmienić swoją sytuację i w związku z tym poszukuje zatrudnienia (57%, wzrost o 5 punktów) lub już je znalazło (5%, spadek o 2 punkty)⁴. Niespełna dwie piąte (38%) stanowią ci zdeklarowani bezrobotni, którzy nie podejmują żadnych działań w tym kierunku, co – przyjmując, że bezrobotny to człowiek, który nie ma stałego zatrudnienia, ale jest gotów podjąć pracę i aktywnie jej poszukuje – sprawia, że ich status jako bezrobotnych można podać w wątpliwość. Od poprzedniego pomiaru odsetek bezrobotnych, którzy nie poszukują pracy zmniejszył się wprawdzie o 3 punkty, jednak nadal jest jednym z najwyższych, odkąd monitorujemy tę kwestię.

⁴ Od 2012 roku stosujemy nieco zmodyfikowany wskaźnik, w którym oprócz odpowiedzi „poszukuję pracy” i „nie poszukuję pracy” występuje dodatkowa kategoria „mam pracę załatwioną i czekam na jej podjęcie”.

TABELA 6

Czy obecnie poszukuje Pan(i) pracy?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań															
	III 2003	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016	III-IV 2017	III-IV 2018
N=	185	139	141	164	135	101	108	210	228	219	324	263	244	181	175	149
	w procentach															
Tak	82	83	73	79	69	72	65	73	76	68	73	71	66	56	52	57
Nie, mam pracę załatwioną i czekam na jej podjęcie	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	5	6	4	5	7	5
Nie	18	18	27	21	31	28	35	27	24	26	22	23	31	39	41	38

W badaniach z lat 2010–2018 połączono liczby badanych z prób z marca i kwietnia

W ciągu ostatniego roku nieznacznie wzrósł także odsetek bezrobotnych skłonnych zatrudnić się jak najszybciej (z 49% do 54%), zarazem ubyło zgłaszających brak gotowości do natychmiastowego rozpoczęcia pracy (spadek z 48% do 43%). Nadal jednak odsetek zadeklarowanych bezrobotnych niegotowych do szybkiego podjęcia zatrudnienia należy do najwyższych w historii naszych badań – jest dla przykładu ponad dwukrotnie wyższy niż w latach 2005–2006.

TABELA 7

Czy jest Pan(i) gotowy(a) podjąć pracę w tym lub następnym tygodniu?	Wskazania bezrobotnych według terminów badań															
	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016	III-IV 2017	III-IV 2018		
N=	141	164	135	101	108	210	228	219	324	263	244	181	175	149		
	w procentach															
Tak	78	78	69	60	67	72	71	71	73	73	61	58	49	54		
Nie	19	19	29	33	29	27	28	27	25	25	36	39	48	43		
Trudno powiedzieć	3	3	2	7	4	1	1	2	1	2	3	3	3	3		

W badaniach z lat 2010–2018 połączono liczby badanych z prób z marca i kwietnia

Tych, którzy określili się mianem bezrobotnych, bez względu na wyrażaną gotowość do podjęcia pracy, pytaliśmy także o to, do jakiego rodzaju wyrzeczeń byliby skłonni, aby otrzymać zatrudnienie. Z deklaracji wynika, że niemal trzy czwarte bezrobotnych (72%, wzrost o 6 punktów procentowych) stanowią osoby, które w celu znalezienia pracy gotowe są do przekwalifikowania się lub nauczenia nowego zawodu. Ponad połowa (55%, wzrost o 12 punktów) zgodziłaby się na pracę poza miejscem zamieszkania i związane z tym dojazdy, a więcej niż dwie piąte (44%, wzrost o 13 punktów) deklaruje chęć skorzystania z przyznawanych przez urząd pracy pieniędzy na założenie własnej firmy. Tak jak w poprzednim roku tylko nieco ponad jedna czwarta bezrobotnych (28%) podjęłaby każdą pracę, nawet nisko płatną lub niezwiązaną z wyuczonym zawodem. Taki sam odsetek (28%) stanowią bezrobotni wyrażający gotowość podjęcia pracy za granicą. Tradycyjnie najrzadziej, choć istotnie częściej niż przed rokiem (wzrost o 8 punktów procentowych) deklarowana jest przez bezrobotnych gotowość do zmiany miejsca zamieszkania. Przeprowadzkę do innej miejscowości, gdyby wiązało się to z gwarancją zatrudnienia, podjęłoby obecnie co czwarty z nich (25%).

Gotowość bezrobotnych do różnego rodzaju wyrzeczeń i poświęceń w celu podjęcia zatrudnienia zmienia się w czasie wraz ze zmianą obiektywnych trudności związanych ze znalezieniem pracy, których wyrazem jest rejestrowany wskaźnik bezrobocia. Generalnie wraz z jego spadkiem osoby niepracujące rzadziej skłonne są do różnego rodzaju poświęceń w celu podjęcia zatrudnienia, jednakże tym razem, pomimo dalszego spadku bezrobocia, skłonność bezrobotnych do swobodnego „dostosowania się” do rynku pracy istotnie wzrosła.

Aktualnie osoby pozostające bez pracy częściej niż pytane rok temu wyrażają gotowość skorzystania z dofinansowania w celu założenia własnej firmy, przekwalifikowania się, dojeżdżania do nowej pracy, a nawet zmiany miejsca zamieszkania.

TABELA 8

Czy jest Pan(i) gotowy(a):	Odpowiedzi twierdzące bezrobotnych według terminów badań														
	III 2004	III 2005	III 2006	III 2007	IV 2008	III 2009	III-IV 2010	III-IV 2011	III-IV 2012	III-IV 2013	III-IV 2014	III-IV 2015	III-IV 2016	III-IV 2017	III-IV 2018
N=	139	141	164	135	101	108	210	228	219	324	263	244	181	175	149
	w procentach														
- przekwalifikować się, nauczyć się nowego zawodu	87	77	72	74	66	71	73	73	80	79	73	75	67	66	72
- podjąć pracę poza miejscem zamieszkania, dojeżdżać do pracy	79	69	70	65	58	61	62	60	68	66	67	66	57	43	55
- skorzystać z przyznawanych przez urząd pracy pieniędzy na założenie własnej firmy	-	37	37	37	30	32	40	41	47	46	41	41	31	31	44
- podjąć każdą pracę, nawet nisko płatną lub niezwiązaną z wyuczonym zawodem	68	62	64	52	41	44	47	42	60	56	57	60	45	28	28
- podjąć pracę za granicą	51	42	53	39	26	30	33	33	38	37	39	33	26	27	28
- zmienić miejsce zamieszkania, żeby znaleźć pracę	32	36	37	31	28	31	24	25	35	28	32	26	20	17	25

W badaniach z lat 2010–2018 połączono liczby badanych z prób z marca i kwietnia

SPOŁECZNY ZAKRES BEZROBOCIA

Obraz bezrobocia jest uzależniony między innymi od tego, w jaki sposób definiujemy to zjawisko. Opierając się na badaniach, które prowadzimy od 2005 roku, przedstawiamy cztery wskaźniki bezrobocia, a właściwie cztery kategorie bezrobotnych. Pierwszą stanowią badani, którzy deklarują, że obecnie są bezrobotni, drugą tworzą ankietowani dodatkowo twierdzący, że poszukują pracy i są gotowi podjąć ją w najbliższym czasie, trzecią – zaliczający się do grona bezrobotnych i zarejestrowani w urzędzie pracy, a czwartą (powstałą z zastosowania wszystkich przyjętych kryteriów) stanowią ci, którzy uznają się za bezrobotnych i jednocześnie są zarejestrowani w urzędzie pracy, poszukują zatrudnienia oraz są gotowi szybko je podjąć.

Analiza wskaźników bezrobocia świadczy o tym, że tradycyjnie ma ono najszerszy zakres wtedy, gdy bierzemy pod uwagę tylko subiektywne poczucie badanych (7%). Zasięg bezrobocia dość znacząco zawęża się, gdy uwzględnimy dodatkowo informacje o podejmowaniu przez nich działań mających na celu znalezienie pracy i deklaracje dotyczące gotowości szybkiego jej rozpoczęcia (4%), a także gdy bierzemy pod uwagę fakt rejestracji w urzędzie pracy (3%). Jeszcze niższe wskaźniki bezrobocia uzyskujemy wówczas, co oczywiste, gdy stosujemy wszystkie wymienione kryteria łącznie (2%). Pokazuje to, w jakim stopniu społeczny zakres bezrobocia zależy od przyjętej definicji tego zjawiska.

CBOS

Wskaźniki bezrobocia (według CBOS)

Badani uznający się za bezrobotnych	7%
Badani uznający się za bezrobotnych oraz deklarujący, że poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie	4%
Badani uznający się za bezrobotnych oraz deklarujący, że są zarejestrowani w urzędzie pracy	3%
Badani uznający się za bezrobotnych oraz deklarujący, że są zarejestrowani, poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie	2%

Na podstawie badań z marca i kwietnia 2018 roku łącznie

Porównując dotychczasowe wyniki naszych badań można zauważyć, że obecnie wartości wszystkich wskaźników bezrobocia są najniższe, odkąd je monitorujemy. Od pięciu lat z roku na rok zakres bezrobocia – jakkolwiek monitorowany – w miarę systematycznie zmniejsza się, przyjmując obecnie wartości raczej symboliczne.

TABELA 9

Terminy badań	Badani uznający się za bezrobotnych			
	ogółem	deklarujący, że:		
		poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie	są zarejestrowani w urzędzie pracy	są zarejestrowani, poszukują pracy i gotowi są podjąć ją w najbliższym czasie
w procentach				
III 2005	14	9	10	8
III 2006	15	11	11	8
III 2007	15	8	9	6
IV 2008	9	5	6	4
III 2009	11	7	5	4
III–IV 2010	10	7	6	5
III–IV 2011	11	7	6	5
III–IV 2012	11	7	6	5
III–IV 2013	15	10	9	7
III–IV 2014	13	8	7	6
III–IV 2015	12	7	7	5
III–IV 2016	9	5	4	3
III–IV 2017	8	4	4	2
III–IV 2018	7	4	3	2

W badaniach z lat 2010–2018 połączono próby z marca i kwietnia

Systematyczna poprawa rzeczywistej sytuacji na rynku pracy w Polsce notowana w ostatnich latach przez GUS⁵ znajduje odzwierciedlenie w naszych badaniach dotyczących bezrobocia. Wynika z nich, że od pięciu lat dość regularnie zmniejszają się – bazujące na deklaracjach respondentów – wskaźniki bezrobocia. Zgodnie z nimi, obecnie problem bezrobocia dotyczy 13% gospodarstw domowych (od ubiegłego roku spadek o 2 punkty procentowe), mianem bezrobotnego określa się 7% dorosłych Polaków (spadek o 1 punkt), przy czym jedynie 4% nie ma pracy, poszukuje zatrudnienia oraz wyraża gotowość jego podjęcia. Równie niewielką grupę stanowią bezrobotni zarejestrowani w urzędzie pracy (3% ogółu badanych, spadek o 1 punkt), a jedynie dwóch na stu dorosłych Polaków spełnia wszystkie z wyżej wymienionych kryteriów (2%, bez zmian). Zatem rygorystyczne pojmowanie bezrobocia, zgodnie z którym bezrobotny to osoba zarejestrowana w urzędzie pracy, poszukująca zatrudnienia i gotowa do jego podjęcia w najbliższym czasie, każe nam – na podstawie deklaracji – traktować jako bezrobotnych zaledwie 2% spośród ogółu badanych.

Obecnie osoby, które określają się mianem bezrobotnych częściej niż poprzednio czas pozostawiania bez pracy określają jako krótszy niż trzy miesiące (16%, od 2017 roku wzrost o 6 punktów), nieco

⁵ Dla przykładu: według danych GUS, stopa rejestrowanego bezrobocia w Polsce w końcu lutego br. wyniosła 6,8%, co stanowi spadek o 1,6 pp. w stosunku do roku poprzedniego, o 3,4 pp. w stosunku do lutego 2016 r. oraz o 5,1 pp. w stosunku do lutego 2015 r. W stosunku do lutego 2003 r., kiedy poziom rejestrowanego bezrobocia był najwyższy w historii, obecny odsetek bezrobotnych jest trzykrotnie niższy (<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/stopa-bezrobocia-rejestrowanego-w-latach-1990-2018,4,1.html>).

częściej też przyznają, że poszukują pracy (57%, wzrost o 5 punktów) oraz że są gotowi do szybkiego jej podjęcia (54%, wzrost o 5 punktów). Wzrosła także gotowość osób bezrobotnych do różnego rodzaju poświęceń w celu znalezienia zatrudnienia. Jak wynika z ich deklaracji, częściej niż przed rokiem skłonni są do skorzystania z dofinansowania w celu założenia własnej firmy, przekwalifikowania się, dojeżdżania do nowej pracy, a nawet zmiany miejsca zamieszkania w celu jej podjęcia. Wydaje się zatem, że obecnie bezrobotnym nieco bardziej niż przed rokiem zależy na tym, by zmienić swoją sytuację zarobkową – zwłaszcza tym, którzy stracili pracę w ostatnich miesiącach.

Opracował

Rafał Boguszewski